

نقش موعظه و نصیحت و گستره آن در قرآن

سیدحسن بطحائی گلپایگانی^۱

چکیده

از روش‌های تربیت دینی و دعوت به خدا، موعظه و نصیحت است. در کلام الهی از خدای تعالی به‌عنوان ناصح و واعظ و از قرآن به‌عنوان موعظه و تذکره یاد شده است. موعظه دعوت به نیکی توأم با خیرخواهی و رقت قلب است. هر گونه اندرزی که مخاطب را از بدی‌ها ترسانده و قلب او را متوجه نیکی‌ها کند، موعظه و نصیحت نامیده می‌شود. خدای تعالی در قرآن، واعظ راه پیامبران، کتب آسمانی و داستان‌ها و حوادث تاریخی معرفی کرده است و مخاطب موعظ الهی، همه انسان‌ها هستند.

در این پژوهش ضمن مفهوم‌شناسی موعظه و نصیحت، «انواع موعظه»، «نقش وعظ و اندرز در تربیت و تزکیه نفس»، «روش نصیحت و غفلت‌زدائی در کلام وحی»، «وعظ‌کنندگان و گستره آن در قرآن»، «ارکان موعظه»، «شرایط تأثیر وعظ و موانع نصیحت‌پذیری بر اساس قرآن و دیدگاه مشهور مفسران» مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: موعظه، نصیحت، تذکر، تربیت، قرآن.

The Role of Advice and Sermon and its Scope in Qur'an

Abstract

Sermon and advice are methods of religious training and inviting to God. In Divine Words, Allah is referred to as advisor and preacher and Holy Qur'an as sermon and reminder. Sermon is defined as the way of inviting to kindness accompanying with benevolence and tenderheartedness. Any advice which frightens the audience from evil and directs his heart toward the good deeds is called advice and sermon (Maoeze). In Holy Qur'an, Almighty God introduces prophets, Divine Books, and historical stories as advisors and all human beings as the addressors. The present study aims at conceptualizing the terms of advice and sermon, as well as examining and analyzing the concepts of "different types of sermon", "the role of advice and sermon in training and self purification", "methods of advice and elimination of negligence in theology of revelation", "sermon and its scope in Qur'an", "Components of sermon", and "the conditions of preaching and the obstacles of accepting advice according to Qur'an and famous views of commentators".

Keywords: Qur'an, training, advice, sermon, reminder

۱. استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه پیام‌نور.